

Rapport

Rapport naar aanleiding van een klacht over de minister van Defensie.

Datum: 30 maart 2015

Rapportnummer: 2015/072

Klacht

Verzoeker is op 5 augustus 2013 in Paleispark Het Loo door twee ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee staande gehouden en om zijn identiteitsbewijs gevraagd. Verzoeker klaagt over de redenen van deze ambtenaren om hem naar zijn identiteitsbewijs te vragen.

Bevindingen

Standpunt verzoeker

Verzoeker, een man van middelbare leeftijd, wandelt regelmatig in het Paleispark Het Loo. Zo ook op de warme, rustige maandagochtend van 5 augustus 2013. In verband met een heupaandoening gebruikt hij wandelstokken. Zonder stokken kan verzoeker overigens ook prima wandelen, hij is dan alleen sneller moe. Verzoeker was op de bewuste morgen net een half uur onderweg, toen een auto van de Koninklijke Marechaussee (KMar) hem passeerde. De bestuurder zwaaide naar verzoeker, waarop verzoeker terugzwaaide. Intussen had verzoeker de plattegrond van het bosgebied gepakt en keek hij waar hij verder naar toe wilde wandelen. Verzoeker liep een paadje in. Hij zag nog dat de auto van de Marechaussee was omgekeerd. Korte tijd later hoorde hij voetstappen achter zich. Het bleken de twee jonge ambtenaren van de KMar, die hij even daarvoor in de auto had gezien. De mannelijke marechaussee vroeg zonder opgaaf van redenen of hij het toegangsbewijs van verzoeker mocht zien en nadat verzoeker dit had getoond, vroeg de marechaussee hem om zijn ID-bewijs. Dit had verzoeker echter niet bij zich. Daarop zocht de marechaussee contact met de meldkamer. Een paar minuten later vertelde hij dat alles in orde was, waarop verzoeker zijn weg kon vervolgen. Verzoeker heeft ook nog gevraagd waarom hij werd staande gehouden. Het zou gaan om een reguliere kaartcontrole, aldus een van de marechaussees.

Verzoeker was verontwaardigd over de gang van zaken en omdat hij ook wilde weten waarom hij eigenlijk was staande gehouden en om zijn ID-bewijs was gevraagd, diende hij een klacht in bij de commandant van de KMar. In het kader van de klachtbehandeling gaven de betrokken ambtenaren een toelichting waarom zij verzoeker hadden staande gehouden en inzage in zijn ID-bewijs hadden gevraagd. Een van de ambtenaren verklaarde dat 'verzoeker eerst liep met krukken of wandelstokken en iets later liep hij zonder dat hij daar gebruik van maakte. Ook keek hij schichtig om zich heen en kon hij zonder gebruik te maken van de wandelstokken vlot lopen'. Verzoeker vond het pijnlijk om te moeten horen dat juist zijn stokken tegen hem gebruikt worden. Pas na lang revalideren van een heupaandoening, kan hij ook zonder stokken lopen. Daarnaast ontkent hij schichtig om zich heen te hebben gekeken. Al met al vindt verzoeker dat er onvoldoende aanleiding was om hem naar zijn ID-bewijs te vragen.

Standpunt minister van Defensie

De klacht van verzoeker werd vervolgens behandeld voor de onafhankelijke klachtencommissie van de KMar. De commissie concludeerde dat de betrokken marechassees voldoende aanleiding hadden om gebruik te maken van hun bevoegdheid die zij op grond van de wet hebben, om verzoeker naar zijn ID-bewijs te vragen. De commissie toonde begrip voor de situatie van verzoeker, maar achtte het anderzijds begrijpelijk dat de marechassees, die belast waren met het waken over leden van het koninklijk huis, de gedragingen van verzoeker in de omgeving van een nabijgelegen koninklijk verblijf als opvallend hadden geïnterpreteerd. De commissie adviseerde de Commandant van de KMar de klacht van verzoeker ongegrond te verklaren. De Commandant nam dit advies over.

Naar aanleiding van het onderzoek van de ombudsman liet de minister nog het volgende weten.

In de Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht is – niet limitatief – een aantal situaties opgenomen waarin identiteitscontrole aangewezen kan zijn (zie Achtergrond). Op de vraag van de ombudsman in hoeverre de onderhavige situatie in lijn was met de situaties beschreven in de Aanwijzing liet de minister het volgende weten.

De marechassees waren belast met de uitvoering van de aan de KMar opgedragen politietaak, die ziet op het waken over de veiligheid van leden van het Koninklijk Huis. De uitvoering van de politietaak houdt in dat er wordt opgetreden in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, handhaving van de openbare orde of hulpverleningstaak. Het waken over de veiligheid wordt doorgaans gezien als het voorkomen van strafbare feiten, wat deel uit maakt van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Hoewel de onderhavige controlesituatie niet voorkomt in de – niet limitatieve – opsomming in de Aanwijzing, vertoonde verzoeker naar het oordeel van de marechassees opvallend gedrag door schichtig om zich heen te kijken en ook zonder wandelstokken vlot te kunnen lopen. Ook constateerden zij dat verzoeker geen bekende van hen was en zodoende hadden ze geen kennis van zijn fysieke gesteldheid. In het licht van deze feiten en omstandigheden en de aanwezigheid van verzoeker op een locatie nabij een Koninklijk Paleis, hadden de marechassees voldoende aanleiding om gebruik te maken van hun bevoegdheid om verzoeker inzage in zijn ID-bewijs te vorderen.

Mutatierapport staandehouding verzoeker

De staandehouding van verzoeker is vastgelegd in het bedrijfsprocessensysteem. Voor zover van belang is het volgende opgenomen. 'Tijdens deze surveillance viel hen een manspersoon op welke zich vreemd gedroeg. De man liep met twee krukken welke hij in eerste instantie niet gebruikte en bij het zien van de marechassees wel gebruikte. Voorts was de man meer dan gemiddeld geïnteresseerd in de marechassees welke daar liepen. Toen de marechassees dichterbij kwamen versnelde de man zijn pas en moesten de marechassees aardig doorlopen om hem staande te houden'.

Op de vraag van de ombudsman waar deze 'meer dan gemiddelde interesse van verzoeker richting de marechaussees' uit bestond, verwees de minister naar de verklaringen van de betrokken ambtenaren:

Voor zover van belang verklaarde marechaussee K. het volgende:

'Samen met mijn collega O. reden wij tijdens onze surveillance in een opvallend dienstvoertuig. Wij waren bezig met dynamisch toezicht. Daarbij ligt de nadruk op profilering en het preventief aanwezig zijn. Tijdens het profilen verzamelen wij informatie die doorgezet wordt naar het informatieknooppunt. Op enig moment zagen we verzoeker lopen. Wij zagen dat verzoeker enigszins mank en met krukken liep. Ook zagen we dat deze krukken zogenoemde hikingstokken waren. Wij hebben vervolgens verzoeker gegroet en zijn doorgereden. Toen wij voorbij reden, keek een van ons achterom en zag dat verzoeker langer dan normaal naar ons bleef kijken. Hieruit maakten wij op dat hij meer dan gemiddelde interesse in ons had. Nadat wij van de meldkamer een melding hadden ontvangen en terugreden, kwamen we verzoeker weer tegen, zonder dat hij krukken gebruikte. Hij had de krukken gewoon in de hand en liep niet meer mank. Dit in combinatie met de interesse die verzoeker voor ons had, gaf ons een onderbuikgevoel. Om die reden hebben wij verzoeker naar zijn ID-bewijs gevraagd'.

Voor zover van belang verklaarde marechaussee O. het volgende:

'Toen wij verzoeker passeerden, zwaaide onze bestuurder richting verzoeker. Hierbij liep verzoeker met stokken. Toen mijn collega K. in de bus naar verzoeker keek viel haar op dat klager schichtig om zich heen keek en dit vooral met interesse in ons. Toen wij de bus wilden keren, liep verzoeker een smal bospad in. Dit konden wij niet met de bus bereiken waardoor we moesten keren. Toen wij vervolgens waren gekeerd en uitstapten om verzoeker te bereiken, liep hij zonder wandelstokken stug door. Dit kwam op ons over als vreemd gedrag en dit wilden wij controleren'. O. merkte ook nog op dat zij verzoeker vervolgens eerst om zijn ID-bewijs hebben gevraagd en toen hij dat niet kon tonen, om de toegangkaart voor het park.

Reactie verzoeker op standpunt minister van Defensie

Verzoeker verbaasde zich erover dat een van de marechaussees vanuit een voor hem uit rijdende de auto heeft kunnen zien dat hij meer dan geïnteresseerd in de marechaussees was. Verzoeker begrijpt niet waarom het verdacht is om naar een auto van de marechaussee te kijken. De blik afwenden zou eerder verdacht zijn. Ook staat in het mutatie rapport dat verzoeker meer dan gemiddelde interesse had in de marechaussees 'die daar liepen'. Dit strookt niet met de latere verklaringen. En het schichtige kijken is er volgens verzoeker pas bijgehaald toen hij een klacht had ingediend. In het eerder opgemaakte mutatie rapport staat het niet vermeld. Ook maakte K. er geen melding van in haar verklaring, terwijl zij vanuit de rijdende auto de observator was. Voor zover van belang merkte verzoeker verder op dat hij onmogelijk niet mank kan hebben gelopen. Zijn ongelijkmatige manier van lopen kan hij niet verbergen. Verzoeker ontkent verder dat hij bewust een bospad is ingelopen toen hij de dienstauto van de marechaussees zag keren. Het bospad waarop hij liep, loopt bij de kruising gewoon rechtdoor.

Ook is hij niet harder gaan lopen op het moment dat de marechaussee hem lopend probeerden staande te houden. Hij had niet in de gaten wat er achter hem gebeurde. Verder herhaalde verzoeker dat hij gebruik maakt van wandelstokken, en niet van hikingstokken, zoals marechaussee K. verklaarde. Deze stokken zien er anders uit en worden anders vastgehouden. De observatie van K. klopte volgens verzoeker dan ook niet. En verzoeker blijft erbij dat hem eerst om het toegangskaartje van het park is gevraagd en daarna om zijn ID-bewijs. Dit zou volgens verzoeker ook blijken uit de verklaring van marechaussee K., die in zijn eerste verklaring daarover in de brief van de klachtbehandelaar van de KMar zei: 'Hoewel meneer een toegangsbewijs kon tonen wilde ik ook weten met wie ik te maken had en heb ik hem naar zijn legitimatiebewijs gevraagd'.

Beoordeling

Behoorlijkheidsnorm: professionaliteit

Het vereiste van professionaliteit houdt in dat de overheid er voor zorgt dat haar medewerkers volgens hun professionele normen werken. De burger mag van hen bijzondere deskundigheid verwachten. In de Wet op de identificatieplicht (zie Achtergrond) is de verplichting opgenomen tot het kunnen tonen van een identiteitsbewijs. Dit geldt voor elke burger van veertien jaar en ouder. Een belangrijke beperking is opgenomen in artikel 8 Politiewet 2012 (zie Achtergrond). De vordering mag alleen worden gedaan voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van de politietaak. Dit is verder uitgewerkt in de eerder genoemde Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht, opgesteld door het College van procureurs-generaal. Hierin staan onder meer, niet limitatief, situaties beschreven wanneer er aanleiding voor de politie kan zijn om inzage in een identiteitsbewijs te vorderen (zie Achtergrond).

Oordeel: vragen naar ID-bewijs niet behoorlijk

De ombudsman heeft eerder een rapport uitgebracht over een situatie dat iemand door een marechaussee bij een Koninklijk Paleis is staande gehouden en om zijn ID-bewijs is gevraagd. In No 2011/046 wilde betrokkene gaan hardlopen en stalde hij zijn fiets tegen het hek van De Eikenhorst in Wassenaar. Een marechaussee vroeg hem om zijn ID-bewijs, maar toen verzoeker dat niet kon tonen en hij pogingen deed om weg te komen, werd hij aangehouden en in de boeien gezet. In dat rapport zijn met name de laatste twee feiten beoordeeld.

In het geval van verzoeker blijft het bij een staande houding en kan hij na de controle zijn weg vervolgen. Was het vragen naar het ID-bewijs van verzoeker behoorlijk?

Allereerst merkt de Nationale ombudsman op dat van de Koninklijke Marechaussee, die belast is de bewaking en het beveiligen van leden van het Koninklijk Huis, verwacht mag worden dat zij alert zijn op opvallende en afwijkende situaties. Daar staat echter tegenover dat de Wet op de identificatieplicht vraagt om een objectiveerbare reden om iemand te vragen zich te identificeren.

Verzoeker is de marechassees in deze zaak opgevallen, omdat zij hebben waargenomen dat hij eerst met krukken en mank liep en dat hij later zonder krukken en niet meer mank liep. Ook zou hij bij het eerste contact langer dan normaal/schichtig naar hen hebben gekeken. Een van de marechassees sprak over een onderbuikgevoel.

Maken deze omstandigheden het redelijkerwijs noodzakelijk voor de taak van de marechassees om verzoeker naar zijn ID-bewijs te vragen? De ombudsman is van oordeel van dit niet het geval is. Op het moment van de staande houding was het rustig in het bos. Verzoeker zal de marechassees dan ook al snel zijn opgevallen. Het vervolgens nakijken van een voorbijrijdend politievoertuig door verzoeker vindt de ombudsman niet vreemd; vele burgers zullen dit zelfs onbewust doen. En zoals verzoeker stelt, weggijken zou wellicht eerder verdacht zijn. En het eerst wel en later geen gebruik maken van wandelstokken en het eerst wel en later niet mank lopen (volgens verzoeker kan hij zijn ongelijkmatige manier van lopen onmogelijk verbergen) kan opvallen, maar volgens de ombudsman is het, ook in combinatie met het nakijken, onvoldoende om iemand inzage in zijn ID-bewijs te vragen. Wat de ombudsman betreft hebben de marechassees hun onderbuikgevoel onvoldoende geobjectiveerd. Als het gedrag van verzoeker al aanleiding kon geven om er iets mee te doen, had het in de rede gelegen eerst een praatje met hem te maken om een indruk te krijgen met wie ze van doen hadden. Als zijn reactie dan vragen had opgeroepen had dat reden kunnen zijn alsnog te vragen een identiteitsbewijs te tonen. Er is dan ook gehandeld in strijd met het vereiste van professionaliteit door verzoeker enkel op basis van wat door de medewerker van de KMar wordt aangeduid als "onderbuikgevoel" te vragen om zijn identiteitsbewijs te tonen.

De gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van minister van Defensie is gegrond, vanwege strijd met het vereiste van professionaliteit.

De Nationale ombudsman,

mr. F.J.W.M. van Dooren,
waarnemend ombudsman

Achtergrond

Aanwijzing uitbreiding identificatieplicht

2.1 Situaties waarin uitoefening van de controlebevoegdheid aangewezen kan zijn.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet op de uitgebreide identificatieplicht is benadrukt dat de bevoegdheid van de ambtenaar van politie, zoals verwoord in artikel 8 van de Politiewet 2012 of artikel 5:16a Awb, alleen mag worden toegepast in het kader van een redelijke taakuitoefening. De volgende, geenszins uitputtend bedoelde, opsomming noemt een aantal situaties waarin identiteitscontrole aangewezen kan zijn:

- een auto rijdt 's nachts rond op een industrieterrein;
- er vindt op straat of in een café een schietpartij plaats en het is relevant voor het onderzoek om de identiteit van (mogelijke) getuigen vast te stellen;
- in een groepje bekende dealers duikt een onbekende op;
- hangjongeren veroorzaken overlast in de openbare ruimte;
- er woedt een brand en de (mogelijke) brandstichter zou zich kunnen bevinden tussen de toegestroomde belangstellenden;
- bij evenementen zoals voetbalwedstrijden en demonstraties in geval van rellen of (dreigende) escalatie;
- bij onrust of dreigend geweld in uitgaansgebieden en/of openbare manifestaties waarbij gevaar van ordeverstoring aanwezig is;
- verkeersovertredingen;
- bij een kraakactie;
- iemand wil aangifte doen van een strafbaar feit;
- bij het opnemen van een getuigenverklaring in een strafzaak;
- een vergunninghouder wordt gecontroleerd en deze komt de vergunningsvoorwaarden niet na".

Artikel 2 Wet op de identificatieplicht

Een ieder die de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, is verplicht op de eerste vordering van een ambtenaar als bedoeld in artikel 8 van de Politiewet 2012 of artikel 6a van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten, een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 ter inzage aan te bieden. Deze verplichting geldt ook indien de vordering wordt gedaan door een toezichthouder.

Artikel 8 Politiewet 2012

1. Een ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd tot het vorderen van inzage van een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht van personen, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitvoering van de politietaak.

2. Gelijke bevoegdheid komt toe aan een buitengewoon opsporingsambtenaar als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn taak.

3. Gelijke bevoegdheid komt toe aan de militair van de Koninklijke marechaussee, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn politietaak, bedoeld in artikel 4, eerste lid, en aan de militair van de Koninklijke marechaussee of van enig ander onderdeel van de krijgsmacht die op grond van deze wet bijstand verleent aan de politie.